

יג:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

א) שמיטה פ"ב מ"ג
ב) מנחת ל' (ומ"ג שמיטה
פ"ב מ"ד) (ומ"ג ו' ו' ו' ו' ו'
ד) ומנחת ל' ע"פ:

הגהות הב"ח

א) הש"ס
ב) שמיטה פ"ב מ"ג
ויהיה לא פליגי רב
מדידי דלא אלקין:

לעני רש"י

מיליין (פ"ל) ד' ד' ד'
מק"י (מ"ק) פ"ג
אמוליי (מש"ל) פ"ג
שמיטה:

רבינו הגנאל

הכל לפי שזמן השנה
כיון שהשנה היא של
העונות באחת אמר
רבנו חייבם כמעשה
בשנת השמיטה אם
שנה שניה (שנייה) אם
שלישית (שלישית) לפי
דעות האחרונים (באלו)
באלו יאקשי עליה
אבי רבנו גורנו בחיבה
כלומר יקדים הפירוש
כלל כאחד (ירושל) אותם
ירעשה הכל נ"ח אחד,
ירעיש שזו העונות הביאה
שליש קדם זו העונות,
ירעיש ששנתי החיבה
שנמצא מעשי נ"ח אחד
(שכן על החדש שבו זמן
הישן שבו על הישן שבו,
כ"י וי"ט ב"י כ"י שבו שבו
כ"י ב"י ו"ט שבען שווי
בכני פול המצוי שזעו
לזרע ופי' ר' שמואל
שוורי ל"א פול המצוי דזעו
לזרע מתעשר לשעבר,
דזעו לירק מתעשר להבא,
דזעו לזרע הוא חי מפי
שנה שבערה, דזעו לאכלו
כירק הוא חי מפי שנה
הבאה, וירק יבא ר'
שבען שוורי קא אמר,
כ"י ו"ט שבו שבו שבו
ש"י בילה ונעשה סבר
(וכאחד, וסגן רחמי
האורי והרחוק כ"י, לזכרון
דפליגי עליה, וסגן ר'
כ"י, ואמרין משי
דשמואל הילכתא כ"י
שבען שוורי, ואחיקיפ
עליה איני, והא אבר
שמואל לכל אין בילה
חזין מין וסגן, מכלל
השפירות אין להם בילה,
ואמרין אישמיטתיה,
כלומר נעלמה סגן,
הא דאמר שמואל הכל
הולך אחר גמר פירי,
ולפיכך אמר צבור
נינו בחיבה כי באותה
העת נגמר תפריין ולא
אמר שמואל הלכה כ"י
שבען שוורי שמואל
דקסבר יש בילה, והא
לית ליה לשמואל בילה
בפירות, אלא משום
שהולך אחר גמר פרי.

לגופיה. משוזה על מה נאכל בשנה השנייה: האורז והדוקן כו'.
מיני קטניות הן דוחן מיליוני: פרגין. מקו' בלע"ו: ומעשרין לשעבר.
במעשרות שנה שבעה אם שנה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני:
ומסרין בשביעית. אם השנישן ערב שביעית לפני ר"ה: ומעשרים

לשנה הבאה. בשנת לקיטתן אם משאר
שני שנות היא שלש שביעית: כמר
מנשה. לקמן (דף טו'): תנא לה בפירקין
אילין שנתנו פירותיו קודם ט"ו בשבט
שהוא ר"ה לאלולות מתעשר לשנה
שעברה: ירק כמר לקיטה. כדאמרן
לעיל (ד' י"ג). ליקט ירק ערב ר"ה כו':
הני קטניות כמאן שיניהו שהלכו בהן
אחר השנה: מסוך ששויין פרכין
פרכין. מסוך שגורגן עשוי מעט מעט
שלין נלקטין לאחד אלא היסד לוקטין
ומפרכין מעט ולמחר מעט ונמלאו
חדש וישן מעורבין יחד הפרכין לפני
ר"ה עס הפרכין לאחר ר"ה אם
הולכין בהן אחר לקיטה כשאר ירק
כשיהא מפריש מעשרותיו ה"ל מעשר
מן החדש על הישן ומן הישן על החדש
אולי זהו נמר השנה ששנה אחת
משרשת כל השדה שהרי נבט אחת
וזרעין אותן ומעשר פירות האילן
וקטניות וירק מדברגן כן ויכולת ניד
ההכמים לקבוע זמן לפי דעתם לכל
אחד ואחד: פרכין פרכין. לטון זה
נופל בקטניות כדאמרין במסכת בילה
(דף י"ג): מוללין מלילות ומפרכין
קטניות כ"י: וילבור גורנו לפוכו.
ומה נבך אם ישן וחדש מעורבין ילבור
את כל הגורן לזכור כלומר באמצעותו
שיהא הכל נבלל יחד יפה ונמלא
כשימרוס ויעשר יבא אל החדש כמעשר
לפי מה שיש חדש בגורן ומן הישן לפי
מה שיש יסן: מי לא פניא. דקמתינן
אכילה לומר יפה נבלל ונמלא מורס מן
החדש לפי מה שיש חדש ומן הישן לפי
מה שיש יסן: פול המלרי. מין קטנית
פאוליי ודרכן לזרען לירק ולזרע

הזרע לירק מתעשר אחר לקיטה והזרע לאכלו את דזעו מורס קטניות
עליו ומתעשר אחר השנה זה שזרעו לזרע והשנישן מקלמו לפני ר"ה
ומקלמו לאחר ר"ה: אין סורמין מורס. שמכירין זו שזרעיהו באחרונה
על המרע בראשונה ולא מן הראשון על האחרון: כילד הוא עושה.
טורח לתת זה עצמנו זה עצמנו: לזכור גורנו לפוכו. יבלול אותו
יפה לאחר שנתן מן הראשון ביות זו ומן השני ביות זו יחזור וילבדו
לאמצע הגורן שיהא כולו כאחד ונמלא תורס מן החדש שבו כו':
יש בילה. יש לקמון על הבילה לומר שיש משנייה בתוך המעשר
לפי החשבון: אין בילה. אין סומכין על כך שיש לומר לא נבלל
יפה ורובו של מעשר מן החדש או רובו מן הישן: סוף מין וסמן.
המעשר יין חדש עס הישן או שמן חדש עס הישן מורס ומעשר
ממנו ויש כמעשר שניהם כפי החשבון שדבר זה נבלל יפה אצל
יש אין סומכין בו על הבילה: אשמיטתיה לר' זירא הא דאמר
שמואל הכל הולך אחר גמר פרי וסו אמרינן ואי אשמיטתיה הכל הולך
אחר גמר פרי הוה אמינא אפילו סבואה וויסוס נמי קמ"ל הלכה
כר' שמעון שוורי כמאי דפליגי. דבנבואה ויהיה לא פליגי (א) ולא
אוליין זהו אחר גמר פרי אצל בניי קטניות פליגי דר' שמעון
אזיל נמר השנה ורנן לא אזיל למדנו דאשכח שמואל תנא דלא
אזיל נמר השנה בקטניות אלא אחר גמר פרי ועליה סמין לפלוגי
עליה דר' שמעון שוורי ועליה דהא מתמתין דמינן לעיל האורי
והדוקן והפרגין והשומשומין שהשרישו כו' ואני לא דעמי מאן הוא
ההוא תנא: אשמיטתיה לר' זירא הא דאמר שמואל הכל הולך
אחר גמר פרי. ואף הקטניות לא הלכו בהן אחר השנה
וכי אמר שמואל הלכה כר' שמעון שוורי לא מטעמיה קאמר
משום דכוליה חדש הוא שגדל ונגמר אחר ראש השנה:
ואריבא

אל תקרי רש"ש אלא רש"ש. כלומר עשימה כשהוא שלש בשלה
ומימה דהדרא קושא לדוכמיה דקאמר לעיל ולמלא לא עיל
כלל וקאמר רתמא משמיט ומייל עד חג הסוכות ו"ל דהאי תנא לית
ליה דרשה לעיל: ברתוך שעשוין פרכין. מסוך שגורגן מעט מעט

אל תקרי שלש אלא שליש והא מיביעי
ליה לגופיה כתיב קרא אהריגא וזרעתם את
השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן
עד השנה התשיעית תנן התם א"ה האורז
והדוחן והפרגין והשומשומין שהשרישו לפני
ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית
ואם לאו אמרוין בשביעית ומתעשרין לשנה
הבאה אמר רבה אמור רבנן יאילן בתר הנמיה
יבואה ויהיה בתר שליש יירק בתר לקיטה
הני כמאן שזיניהו רבנן הדר אמר רבה מתוך
שעשוין פרכין פרכין אולי רבנן בתר השרשה
א"ל אבי ויצבור גורנו לתוכו ונמצא תורס
מן החדש שבו על החדש שבו מן הישן
שבו על הישן שבו מי לא תניא ירבי יוסי בן
כיפר אמר משום ר"ש שוורי הפול המצוי
שזרעו לזרע מוקצתו השריש לפני ר"ה ומוקצתו
השריש לאחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה
על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן
החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד
הוא עושה צובר גורנו לתוכו ונמצא תורס
ובועשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן
הישן שבו על הישן שבו א"ל ר"ש שוורי
קאמרת ר"ש שוורי סבר יוש בילה ורבנן
סברי אין בילה א"ר יצחק בר נחמני אמר
שמואל הילכה כרבי יוסי בן כיפר שאמר
משום ר"ש שוורי מתקף לה רבי זירא ומו
אמר שמואל הכי והאמר שמואל לכל אין
בילה חזין מין וסמן ואשתמיטתיה הא
דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי
וצריבא

אל תקרי רש"ש אלא רש"ש. כלומר עשימה כשהוא שלש בשלה
ומימה דהדרא קושא לדוכמיה דקאמר לעיל ולמלא לא עיל
כלל וקאמר רתמא משמיט ומייל עד חג הסוכות ו"ל דהאי תנא לית
ליה דרשה לעיל: ברתוך שעשוין פרכין. מסוך שגורגן מעט מעט
שלין נלקטין ואמרן מעט ולמחר מעט
ונמלא חדש וישן מעורבין יחד אם
הלכו בהם אחר לקיטה כשאר ירק
לכך אזיל נבו נמר השנה ששנה
אחת משרשת כל השדה שהרי נבט
אחת וזרעים אותם ומעשר פירות
האילן וקטניות וירק מדברגן הם
ויכולת ניד חממים לקבוע זמן לכל
אחד לפי דעתם כך פירש הקונטרס
והוא דלא מצינו דרבנן אלא
שביעית דאורייתא הואי דינס נמר
לקיטה כשאר ירק הכי אזלינן נמר
השנה להמיר בשביעית כשהשרישו
בשנית ויהא כדאמרן בני פרוצובל
רובי יוסף השולח (גיטין דף לו. וסס) א"כ
דמנעא נמי מנין לאורז ודוקן
ופרגין ושומשומין שהשרישו לפני ר"ה
שנוטין אותן בשביעית מ"ל ואספת
את תבואתה בשביעית יכול אע"פ של
השרישו מ"ל שש שנים מרע ואספת
שש זרעים וששה אופסים ולא ששה
זרעים וששנה אופסים:
ויצבור גורנו דהתב. כלומר ויוון
דיכול לתקן אמאי אזיל
נמר השנה ומסיק דרבנן סברי אין
בילה ומימה מאי קא משני אכתי מקשי
לר"ש שוורי דסברי יש בילה ואזיל נמר
השנה דקמתי דהילך מקלמו השרישו
וכפיסא דך מנשה נמי מן פרכין כ'
דשביעית (מ"ח) א"ר שוורי פול המלרי
שזרעו לזרע בתחלה כולא בהן כלומר
נמר השנה כראורי ודוקן ועוד מאי קשי'
ליה וילבור גורנו לתוכו נה דמועיל
לזכירת גורן לענין חדש וישן לענין
שנה הנכנסת לשלישית לא מהני דשני מעשר שני
שלישית מעשר שני ויהיה זה יכול לתקן שיפריש מעשר אחד
וכן חמישית הנכנסת לששית ומימה זה יכול לתקן שיפריש מעשר אחד
והכל על מנת ואלו המעות בירושלם והמעשר מתקן לעניים וקח
שמעך בירושלמי דשביעית דשני מעשרות מעשר על ידי לבור גורנו:
פול המצוי שזרעו כו'. סיפא דהיהא דהאורי והדוקן היא ומוסיף
לזרען שאף צפול המלרי הולכין נמר השנה: אמר רבי
יצחק בר נחמני אמר שמואל הילכה כר"ש שוורי. כרוב ספרים גרסין
בהקומן רבה (מנחות ל) וסס: ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן ולא ינתן
כדמוכח כאן דפרכין ומי אמר שמואל הכי ועוד דל"כ קשיא דר' יונתן
דא"ר יונתן לפי הספרים דגרס התם א"ר יונתן הלכה כר"ש שוורי
במסוכן ובתרומו מעשר של דמאי דמשמע נהני דוקא כדמוכח
בנבואה התקשה (מילין עה): ואע"פ שיש ספרים דגרסי בהיהא אמר
ר' יוחנן ולא ינתן במסכת כבודות גריס פרכ אע"פ (דף נה):
חזין מין וסמן. לענין מעשר איירי והוא הדיון מיה לענין הוזה
כפי התעוררות (ובמס פ): אחר נמר פרי. אין זה אחר
לקיטה דזמנין דנגמר לפני ר"ה ונלקט אחר ר"ה וכל ירק נמי הולכין
בו אחר גמר פרי אלא דנקיט כלל דוכתי בתר לקיטה משום דלקיטה
תקף לגמר פרי אבל הני אין לקיטתן נגמר פרי שממתין להן עד
שימישבין ואין לקיטתן כאחד דמתיבישין פרכין פרכין אבל גמר פרי
כאחת ולכן מותר לעשר לשמואל אף על גב דסברי אין בילה
ומימה שמואל דאמר כמאן הא צין ר' שמעון שוורי צין רבנן
מנדו דלזלינן בתר השנה דלפני ראש השנה דכפי והוא ליה
ישן ושמואל דאזיל נמר גמר פרי דלאחר ראש השנה הוא ליה חדש:
הוא

דאלו רבי שמעון שוורי טעמיה משום בילה וטעמא דשמואל משום דכוליה חדש הוא שגדל ונגמר אחר ראש השנה:

א) שמיטה פ"ב מ"ג
ב) מנחת ל' (ומ"ג שמיטה
פ"ב מ"ד) (ומ"ג ו' ו' ו' ו'
ד) ומנחת ל' ע"פ:

תורה אור השלם

1. וזרעתם את השנה
השמינית ואכלתם מן
התבואה ישן עד הולדת
החשיטה יתן עד בוא
תבואתה האכלו וישן.
ויקרא כה כב

מוסף רש"י

פול המצוי. מין קטנית
ותמו פלוגיא. שזרעו
לזרע. דלם ורעו לירק
הוא איל מעשר דקיה
בתר לקיטה. אלמ אלו
קטנית נמר השנה אולי
ומנחת ל' צבור גורנו
לזרע. ולזמן מתקני יס
יתרס. ונמצא תורס.
תשן שנתן המורס.
מקמן לא החדש השאר
ישן ששנתי מקמן את
הישן השאר וטעם.

רבינו הגנאל

אל תקרי שלש אלא
שליש. פ"י. אני מצוה
הכרזה בשנה השנייה
שאפילו התבואה שזרעו
שליש מליאתה כשאר
השנים. עכשיו היא
תוספת מן השנה השנייה
ואינה מתבטלת כשביעית.
ויקראה הכותב תבואה.
תמן התם בשביעית
פרק ב' האורי והרחוק
והפרכין והשומשומין
שהשרישו קודם ראש
השנה ששעוריהו לשעבר
כ"ל. פירוש (בירושלם)
בירושלמי אמר רב הונא
שא אישקר לעמוד על
אילו. מאי יבאר שליש.
לפיכך אמר כי השריש
כמו פרי. אמר רבה אמר
רבנן אילן בתר הנמיה,
דזנו רבין אילן שחנטו
פירותיו קודם חמשה עשר
בשבט מתעשר לשנה
ששנה. תבואה ויהיה
בתר שליש כדאמרין.
ירק בתר לקיטה. נמי
כדאמרין. דמי דתנין כדו
בתר השרשה כמאן. לא
כאילו ולא כמבואר ולא
כירק. הדר אמר רבה מתוך
שעשוין א"ל פרגין פרכין.
פירוש משארי משארי.
וסביארא זו תבואתה
וסביארא שליש העניין
זו לא (לי) תתלמא.